

Datum
2024-09-12

Vårt dnr
0098-2024

Ert dnr
S2024/00978

Socialdepartementet

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har enligt sin instruktion till uppgift att ur ett patient-, brukar-, och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Det är från detta perspektiv som vårt remissvar tar sin utgångspunkt.

Övergripande synpunkter

Vi delar bilden av att det är angeläget att bekämpa ungdomsbrottsligheten och att det därför behövs brottsförebyggande åtgärder i större utsträckning. Det pågår en rad olika utredningar och reformer på området. Bland annat väntas en ny socialtjänstlag träda i kraft under 2025 i vilken socialtjänsten kommer att få nya verktyg och tydligare uppdrag för sitt förebyggande arbete.

Generellt uppfattar vi att förslag i betänkandet är för långtgående i vissa delar, givet att de i andra delar är alltför vaga. Här menar vi till exempel att förslagen omfattar att insatser ska kunna ges till personer under 18 år (barn) utan nedre åldersgräns och utan samtycke, samtidigt som det inte framgår tydliga kriterier för vilka omständigheter som gör att barn omfattas av målgruppen. Vad innebär det att ett barn umgås i kriminella kretsar och vilken typ av beteende hos barn kan föranleda en insats? Vi uppfattar att det finns betydande risker ur såväl ett barnrätts- som rättssäkerhetsperspektiv om förslagen omsätts i praktisk verksamhet.

Vi vill understryka vikten av transparens i den ärendehantering som föreslås i betänkandet. I ärenden som gäller barn är det av yttersta vikt att rättssäkerheten upprätthålls. Vi menar därför att tillsyn av enskilda ärenden samt uppföljning och utvärdering av den föreslagna reformen behöver säkerställas i en fortsatt beredning av lagförslaget.

Vi anser också att konsekvensutredningen har brister då konsekvenserna för kommunerna inte är tillräckligt utredda. Vi ser risker i att allmänhetens förtroende för socialtjänsten urholkas om den i allt större utsträckningen kopplas till rättskipande myndigheter. Det saknas även en redogörelse om huruvida ordningen kan medföra undanträngningseffekter, där andra grupper får stå tillbaka till förmån för barn som riskerar att begå brott av allvarligt slag.

Synpunkter på enskilda förslag och bedömningar

8.2. Målgrupp

Vi motsätter oss förslaget i dess nuvarande utformning eftersom det saknas en nedre åldersgräns för målgruppen och att förslaget inte innehåller tydliga kriterier för vilka förhållanden som ska föreligga för att barn ska omfattas av lagen. Detta är problematiskt både ur ett rättssäkerhets- och barnrättsperspektiv och vi ser en påtaglig risk för att tillämpningen varken blir tydlig eller konsekvent.

9.4.4. Beslut om insatser och krav utan samtycke

Vi motsätter oss förslaget att beslut om insatser och krav ska kunna genomföras utan barns eller vårdnadshavares samtycke. Eftersom det inte är en förutsättning att barn dömts eller misstänkts för brott anser vi att förslaget innebär en oproportionerlig inskränkning av barns och vårdnadshavares fri- och rättigheter.

9.6.2. Handräckning av Polismyndigheten

Vi motsätter oss förslaget att Myndigheten för ungdomskriminalitet, MUK, ska kunna begära handräckning av Polismyndigheten för att hämta barn till ett möte. Vi anser att det inte är en proportionerlig åtgärd när det gäller barn som varken dömts eller misstänkts för brott. En sådan åtgärd riskerar istället att medföra att barnet blir mindre mottagligt för framtida åtgärder. En försvårande omständighet med förslaget är även att barn som hämtas av Polismyndigheten riskerar att bli placerade i en arrest.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören och chefsjuristen Catarina Eklundh Ahlgren. Analytikern Erik Antonsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har analyschefen Caroline Olgart Höglund, projektdirektören Johan Strömblad samt juristen Ellen Ringqvist deltagit.

Catarina Eklundh Ahlgren

Erik Antonsson